

Türkiye'de Finansal Kaynak Yönetiminin Finansal Kaygılar Üzerine Etkileri

Gökhan Özbilge¹

Behice Canatan²

Özlem İpek³

Türkiye'de Finansal Kaynak Yönetiminin Finansal Kaygılar Üzerine Etkileri	The Impacts of Financial Resource Management on Financial Worries
<p>Öz</p> <p>Bu çalışmanın amacı, yaşlılık, ödemeler, sağlık ve eğitimden kaynaklanan dört yaygın finansal kaygı biçimine ek olarak bunların tümünü içeren toplam finansal kaygı ve COVID-19 kaynaklı finansal kaygıların muhtemel nedenlerinin Türkiye örneklemini için araştırılmasıdır. Aile Kaynak Yönetim Modeli çerçevesinde ele alınan ve açıklanan finansal davranış, finansal dayanıklılık, sosyal yardımlar ve sosyoekonomik faktörlerin ampirik dayanakları ise 2021 Global Findex veri setinden, sıralı logit model kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen bulgular, Türkiye'de finansal kaygıların azaltılmasının yalnızca gelir artışıyla değil finansal kaynak yönetimini de gerektiren finansal davranışlar ve dayanıklılıkla da ilişkili olduğunu göstermektedir.</p>	<p>Abstract</p> <p>This study aims to investigate the possible causes of total financial worry and COVID-19 induced financial worries, which include all of these in addition to the four common forms of financial worries arising from old age, payments, health, and education, for the Turkish sample. The empirical bases of financial behavior, financial resilience, social assistance, and socioeconomic factors, which are discussed and explained within the Family Resource Management Model framework, are obtained from the 2021 Global Findex dataset using an ordered logit model. The findings indicate that reducing financial worries in Turkey is associated not only with income growth but also with financial behavior and resilience, which require financial resource management.</p>
<p>Anahtar Kelimeler: Finansal Kaygı, Finansal Davranış, Aile Kaynak Yönetim Modeli, Sıralı Logit Model</p>	<p>Keywords: Financial Worry, Financial Behavior, Family Resource Management Model, Ordered Logit Model</p>
<p>JEL Kodları: C58, D14, G51</p>	<p>JEL Codes: C58, D14, G51</p>

<p>Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı</p>	<p>Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.</p>
<p>Yazarların Makaleye Olan Katkıları</p>	<p>Yazarların makaleye katkıları eşittir.</p>
<p>Çıkar Beyanı</p>	<p>Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.</p>

¹ Arş. Gör., İstanbul Gelişim Üniversitesi İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Finansman, gozbilge@gelisim.edu.tr

² Dr. Öğrencisi, Tarsus Üniversitesi Finans ve Bankacılık, behice_canatan@tarsus.edu.tr

³ Dr. Öğr. Üyesi, Tarsus Üniversitesi İİBF Yönetim Bilişim Sistemleri, ozlemipek@tarsus.edu.tr

1. Giriş

Finansal kaygılar, psikososyal bir sendrom olarak görülmekte (Shapiro ve Burchell, 2012: 94) ve bireylerin finansal durumlarından kaynaklanan kaygı ve/veya endişeler olarak ifade edilmektedir (Archuleta vd., 2013: 58; Vieira vd., 2021: 3; Jawahar vd., 2022: 1; Gignac vd., 2023: 1)⁴. Böylece finansal kaygılar daha geniş bir çerçevede, hem duygusal (kaygı) hem de bilişsel (endişe) olmak üzere iki boyutlu olarak kavramsallaştırılabilir ve işlevselleştirilebilirler (Lim ve Sng, 2006: 1079). Anlaşılır bir şekilde, finansal kaygılar öznel kaygıların çeşitli nedenlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Litwin ve Meir, 2013: 114). Çünkü finansal kaygılar, bireylerin gelecekteki finansal ya da finansal kökenli herhangi bir nedenden ötürü duyduğu kaygılarla bağlantılı görünmektedir. Örneğin, aktif yaşlılık için gereken emeklilik tasarruflarının, olası sağlık harcamalarının veya uzun sürebilecek bakım ihtiyaçlarının artan maliyetleri finansal kaygıları arttırabilir (Kadoya, 2018: 860). Eğitimleri için bireylerin çeşitli finansal kaynaklara güvendiği (Larbi vd., 2022: 3) bilindiğinde, bu kaynakların yokluğunda ya da bu kaynaklar borçla temin edildiğinde kaygı düzeylerinde artış olabileceği kolaylıkla tahmin edilebilir (Doehring, 2018: 117). Sağlık kapsamındaki maliyetlerden doğan finansal kaygıların önemi ise bu sorunun giderilmesi için gerekli çözümlerinin ayrıntılı ve öznel bir yaklaşım gerektirdiğine dair önerilerden anlaşılabilir (Jones, 2021: 3).

Muhakkak ki, bahsi geçen bu sorunların tamamının çözümünde finansal kaygıların gelirle olan açık ilişkisini (Potter vd., 2020: 292; Archuleta vd., 2020: 73) tahmin etmek mümkündür. Ancak biraz daha ayrıntıya inildiğinde Johar vd.'nin de (2015: 208) belirttiği gibi finansal kaygılar, maliyetli hatalarla da sonuçlanabilecek borç ve tasarruf tercihlerinden de etkilenebilir. Özellikle borç ve tasarruf davranışlarının, psikolojik etkilerle beraber (Brown vd., 2005: 656) sosyoekonomik ve kültürel faktörlerin bir sentezine bağlı olduğu (Kapounek vd., 2016: 626) göz önüne alındığında, finansal davranışlarla finansal kaygıların bağlantısı daha net vurgulanabilir. Bu bağlamda bireylerin, yalnızca gelir gibi salt finansal bir nedenden dolayı değil aynı zamanda yaşlılık, eğitim, sağlık gibi finansal kaynaklı bir nedenden dolayı da kaygılanabileceği ve maliyetli hatalardan kaçınmak adına, borç ve tasarruf gibi temel finansal davranışlarında subjektif seçimler yapabileceği düşünülebilir.

İster gelir temelli ister finansal davranışlarının bir sonucu ister bunların bir bileşkesinden kaynaklasın, bireyler az veya çok finansal nedenlerle kaygılanabilmektedirler (Strömbäck vd., 2017: 30). Finansal kaygılar, hanehalklarının temel ihtiyaçlarını karşılayamamasından, finansal hedeflerinin gerisinde kaldıklarının düşünmelerine kadar geniş bir alanı kapsayabilir ve doğrudan finansal refahın azalmasına neden olabilir (Ryu ve Fan, 2023: 18). Bu açıdan finansal kaygılar, bireylerin zihinsel ve fiziksel sağlıklarına zarar verebileceği (Belle ve Doucet, 2003:

⁴ Finansal kaygının (*financial anxiety*) bu yaygın tanımının yanında, de Bruijn ve Antonides (2020: 3) gibi nadir yazarlar, neredeyse kontrol edilemeyen, olumsuz düşünce ve imgeler zincirini ifade eden endişe tanımından yola çıkarak (Borkovec vd., 1983: 10), finansal endişeleri (*financial worries*); gelecekteki finansal durumunun belirsizliğinden dolayı sürekli tekrarlayan, olumsuz düşünceler olarak tanımlanmaktadır. Diğer yandan finansal kaygı ve/veya endişeler "*financial concerns*" çatısı altında (Taft, 2013: 63) aynı çerçeveyi karşılayacak şekilde tanımlanmaktadır. Dahası, finansal açıdan kullanıldığında sadece nüanslarla ayrılan ve çok fark ihtiva etmeyen kavramların, psikopatoloji alanının incelikli "*worry*" ve "*anxiety*" tartışmasının (Gana vd., 2001: 277) bir uzantısı olabileme ihtimaline karşı dikkatli davranılması gerekmektedir. Özellikle Türkçe'de birbirleri yerine sık kullanılan, anksiyete, kaygı ve endişe kavramlarının; finansal ön ekiyle, ilgili yazında karmaşaya sebep olacak şekilde kullanımından sakınılması kavram karışıklıklarını önleyebilir. Ayrıca hem Kara'nın (2020: 305) temel metodolojik açıklamalarını takiben hem de finansal kaygı teriminin, ulusal yazında daha önce açıklanmasa da bir kalıp olarak daha sık kullanılmasına binaen, kavramın bu şekilde kullanımının uygun olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan çalışmada direkt olarak *finansal kaygı* kavramı kullanılmıştır.

109) gibi özdenetimsiz kaldıklarında, çalışma hayatlarına (Ali vd., 2020: 94) ve finansal davranış biçimlerine de etki edebilirler (Strömbäck vd., 2020: 1). Dahası bireylerin finansal güvenliklerine ve böylece dayanıklılıklarına (Carton vd., 2022: 9) ya da beklenebileceği şekilde, kişisel refahlarına (Patel ve Wolfe, 2019: 4) kadar birçok koşula da olumsuz yansiyabilirler. Özellikle Covid-19 gibi küresel kriz dönemlerinde azalması muhtemel olan finansal güvenlik (Barrafrem vd., 2021: 1) ve artan finansal kaygılarla beraber (Basyouni ve El Keshky, 2021: 8; Mensah vd., 2022: 155), azalacak olan finansal refah (Barrafrem vd., 2020: 5) tüm bu koşulların tepkimeye girmesine de yol açabilir.

Dünya Bankası 2021 Global Findex raporuna göre, gelişmekte olan ülkelerde bireylerin %63'ü en az bir veya daha fazla konuda (yaşlılık, eğitim, sağlık ve ödemeler) finansal açıdan kaygılıken; bu oran gelişmiş ülkeler de dahi %33'tür. Yine aynı rapora göre gelişmekte olan ülkelerde en yaygın finansal kaygılar, sağlık giderlerinden; Sahra-altı Afrika'da ise eğitim ve yaşlılık için gerekli olan finansman giderlerinden kaynaklanmaktadır. Bununla beraber Covid-19 salgınının, gelişmekte olan ülkelerde sağlık giderleri için %82 gibi çarpıcı bir oranda finansal kaygıya neden olduğu görülebilir (Demirgüç-Kunt vd., 2022: 131). Diğer yandan, çalışmanın veri seti bölümünde ayrıntılı olarak izlenebilecek olan finansal kaygı seviyelerinin, Türkiye'de de Dünya Bankası'nın gelişmekte olan ülkeler için izlediği yüksek oranlara neredeyse paralel olduğu görülmektedir. Ayrıca, tasarruf ve borç davranışları başta olmak üzere, bireylerin finansal kaynak yönetimini etkileyebilme potansiyeli olan tüm unsurlar, finansal kaygılar üzerinde etkili olabileceği gibi, temel makroekonomik göstergelerden dahi izlenebilir. Örneğin bu çalışmanın kapsadığı 2021 yılı için, enflasyon yıl sonu itibarıyla yaklaşık %36 olarak hesaplanmış (TCMB, 2022: 28), hanehalklarının borç/harcanabilir gelir oranı bir önceki döneme göre gerilemiş olsa da ancak %43 seviyelerine inebilmiştir (TCMB, 2021: 8). Hanehalkı tasarrufları yaklaşık %12 düzeyindeyken (TÜİK, 2022), hanelerin önemli borçlanma araçlarından birisi olan kredi kartı sayısındaki artış ise yaklaşık %11 olarak hesaplanmıştır (BKM, 2021).

Bu bağlamda, Türkiye'de finansal kaygılar üzerinde etkili olabilecek faktörlerin araştırılmasını amaçlayan bu çalışma, özgün bakış açısı çerçevesinde ilgili literatüre çeşitli açılardan katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bunlardan ilki, finansal ve finansal nedenlerden kaynaklanan alt kaygı seçeneklerini karşılaştırmalı olarak yorumlayabilme kabiliyetine dayanmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, finansal kaygılar sıklıkla Archuleta vd. (2013) ait Finansal Kaygı Ölçeği (FKÖ) veya Strömbäck vd. (2017) tarafından ele alındığı gibi, finansal güvenlikle birlikte finansal refahın bileşenlerinden biri olarak, yalnızca genel bir finansal kaygının varlığını tespit edecek şekillerde ele alınmaktadır. Bu çalışmada ise, finansal kaygılar üzerinde etkili olabilecek nedensel faktörler hem yaşlılık, eğitim, sağlık, ödemeler, Covid-19 ile ilişkili alt finansal kaygı seçenekleri ile ölçülmekte hem de temel bileşenler analizi (PCA) yöntemiyle oluşturulan toplam finansal kaygı endeksi ile karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. İkincisi, bu çalışma finansal kaygılar üzerinde muhtemel etkileri olabilecek, finansal davranışlar ve sosyoekonomik faktörlerin etkilerini birlikte ele almaktadır. Bu noktada ilgili literatürde kısıtlı çalışma olduğu (Roll vd., 2016; Hasler vd., 2021), çoğunlukla finansal planlama (Grable vd., 2015), benlik kavramı (Potter vd., 2020), iş güvencesi (Basyouni ve Keshky, 2021) gibi daha spesifik kavramlara veya finansal kaygıların aracı rolüne (Jawahar vd., 2022; Hamididin vd., 2023; Karatepe vd., 2023) odaklanıldığı görülmektedir. Tüm bu faktörleri incelemek faydalı ve gerekli olsa da, finansal kaygılar üzerinde etkili olabilecek finansal davranış ve kararlar ile ilgili faktörlerin incelenmesi, finansal kaygıların yönetilebilmesi

açısından temel bir gereklilik olarak ele alınmalıdır. Çünkü finansal işlemlerin giderek karmaşıklaşması ve hata maliyetlerinin artış göstermesi (Campbell, 2016: 2), finansal kaygıların yalnızca belirli faktörlerin sonucu değil, aynı zamanda nedeni de olabileceğine ve hata-kaygı örüntüsünün süreklilik kazanabileceğine işaret etmektedir. Ayrıca, çalışmanın Aile Kaynak Yönetim Modeli ile çerçevelenen teorik yaklaşımı, finansal refah üzerine olduğu gibi (bkz. Gutter ve Copur, 2011: 703), finansal davranışların verimliliğinin, çıktıları finansal kaygıları yansıtabilecek biçimde de ele alınması gerektiğine dair öngörülerimizi sağlam bir zemine oturtmaktadır.

İkinci bölümde ele alınan literatür araştırması, çalışmanın özgün katkısı ve bulgularını görünür kılmak amacıyla gerekli olan teorik ve ampirik alt yapının sağlanabilmesi için tasarlanmıştır. Üçüncü bölümde, öncelikle veri seti, değişkenlerin yapısı ve neden modelde yer almaları gerektiği açıklanmıştır. Daha sonra veri setine uygun olarak seçilen model metodolojisi yer verilmiş, model çıktıları ilgili literatürle karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Çalışma, bulgulara dayanan politika önerilerinin ele alındığı sonuç bölümüyle sonlandırılmıştır.

2. Teorik Altyapı ve Ampirik Literatür

2.1. Teori: Finansal Davranışlar ve Aile Kaynak Yönetim Modeli

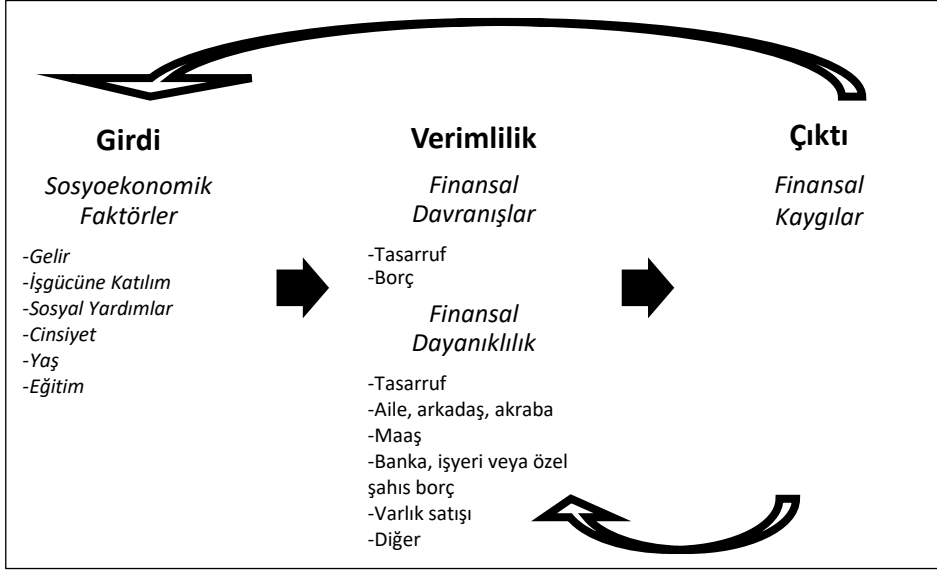
Çalışmanın, teorik çerçevesini oluşturan Aile Kaynak Yönetim Modeli ile olan bağlantısı, iki aşamalı bir düşünce dizgisini takip etmektedir. İlki, bireylerin finansal refahları ile finansal refahlarının bir bileşeni olan finansal kaygılarının, bileşen olmanın doğası gereği, benzer faktörlere bağlı olduklarına dair yapılabilecek vurgudur. İkincisi, Aile Kaynak Yönetim Modeli'nin son aşaması olan geri bildirimlerin, kaygılar gibi negatif bir çıktıyı da içerebileceği göz önünde bulundurulduğunda, modelin finansal kaygılar gibi spesifik bir bileşene de net bir biçimde uyarlanabilmesidir.

Öncelikle sağlıklı finansal davranışlar; bireylerin tasarruf, borç, finansal dayanıklılık ve emeklilik fonu yönetimi gibi konularda aldıkları isabetli kararlar bütünüdür (Lee vd., 2023: 88). Bu açıdan finansal davranışlar, bireylerin finansal refahlarını ve dolayısıyla finansal kaygılarını etkileyebilme potansiyeline sahiptir (Xiao vd., 2014: 420). Çünkü finansal kaygılar, finansal refahı anlayabilmenin bir boyutu ve yoludur (Lind vd., 2020: 627; Demirgüç-Kunt vd., 2022: 145). Özellikle, Vosylis ve Erentaité'nin (2019: 473) belirttiği gibi bireylerin, finansal kimlikleri doğrultusunda yönlendirdikleri sağlıklı finansal davranışları gelecek nesillere aktararak dahi finansal kaygılar üzerinde de etkili olabilmelerine dair yapılan vurgu önem arz etmektedir. Neticede finansal kaygıların finansal davranışları yönlendirebilmesi kadar muhtemel olan bir diğer seçenek, finansal davranışların da finansal kaygıları yönlendirebilecek olmasıdır. Diğer bir ifadeyle, bireylerin risk tutumlarında, gelir beklentilerinde veya bireysel finansal yönetimlerde yapabilecekleri hatalardan dolayı da finansal kaygılara maruz kalabilecekleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu durum, Deacon ve Firebaugh'un (1988) Aile Kaynak Yönetim Modeli çerçevesinde kavramsallaştırılabilir. Aile kaynaklarının yönetimi, temel olarak kaynakların hedefler için koşullandırılmasıdır (Goldsmith, 1996: 5). Kaynaklar, aile içi üretim faaliyetlerinden ve aile dışındaki diğer sistemlerle etkileşim neticesinde elde edilen maddi ve beşerî araçları temsil ederken; yönetim, bütünlüklü kararlar almayı sağlayan sosyal, fiziksel, psikolojik, manevi ve kültürel özelliklerin bir bileşiminden oluşmaktadır (Danes vd., 2016: 609). Bireylerin nasıl finansal davranışlar geliştirdikleri ve finansal kararlar aldıkları ise girdi, verimlilik, çıktı ve geri bildirim olmak üzere dört adımda açıklanmaktadır (Mireku vd. 2023: 3). Daha ayrıntılı olarak,

girdiler (talep, sosyoekonomik faktörler vb.), verimlilik neticesinde (kararlar, finansal davranışlar vb.), çıktıları (hedefler ve yaşam memnuniyeti vb.) oluştururken, aynı çıktılar negatif veya pozitif geri bildirimlerle tekrar girdileri etkilemektedir (Jorgensen ve Savla, 2010: 466). Özellikle geri bildirimlerin yalnızca pozitif değil, negatif de olabilen esnek ve rasyonel yapısı, finansal kaygıları bu çerçevede araştırılabilmesine olanak sağlamaktadır. Bu açıdan çalışmaya uyarlanan Aile Kaynak Yönetim Modeli aşağıda yer alan Şekil 1 yardımıyla kapsamlı bir şekil de gösterilebilir.

Şekil 1: Aile Kaynak Yönetim Modeli

Kaynak: Deacon ve Firebaugh'den (1988) uyarlanmıştır.

Şekil 1, açıkça girdi ve verimlilik unsurlarının çıktıları etkileyebileceğini göstermektedir. Ancak daha da önemlisi, çıktıların geri bildirimlerinin de verimlilik ve girdileri etkileyebileceğini vurgulamaktadır. Çalışmamıza uyarlanan biçimiyle bu, finansal kaygıların yalnızca belirli faktörlerin sonucu değil nedeni de olabileceğine dair yapılan vurguyu teorik bir çerçeveye sağlamlaştırmıştır. Ayrıca finansal kaygıların azaltılabilmesi ve hata-kayı örüntüsünün süreklilik kazanmaması için vurgulanması gerekli olduğu düşünülen finansal ve sosyoekonomik faktörlere odaklanılabilmesi de mümkün kılabilir. Bu nedenle çalışmanın teorik altyapısında Aile Kaynak Yönetim Modeli benimsenmiştir. Diğer yandan ilgili faktörlerin seçimi ise bir sonraki alt başlığın içeriğini oluşturmaktadır.

2.2. Ampirik Literatür

İlgili literatürde yer alan ampirik çalışmalar, finansal davranışlar ve sosyoekonomik faktörlerin, finansal kaygılar üzerine olan etkilerini incelemek açısından, teşvik edici bir merak oluşturmaktadır. Özellikle finansal kaygıların öznel olarak ölçülebilmesini mümkün kılan temel çalışmaların ardından, daha güncel yazının finansal kaygıların sonuçlarına ve aracı rolüne odaklandığı görülmektedir. Bu açıdan ele alınan güncel bir seçki ise hem çalışmanın teorik çerçevesinin tamamlanması hem de özgün katkılarının görünür kılınması açısından faydalı olacaktır.

Shapiro ve Burchell'e (2012) göre finansal kaygılar, depresyon veya genel kaygılardan ayrı bir yapıdır. Bu açıdan finansal kaygılar, bireylerin bilişsel olarak mali durumlarıyla meşgul olmaya ne kadar eğilimli olduklarının araştırılması ve finansal davranışları anlamının bir yoludur. Böylece, finansal davranışlar üzerinde etkileri ölçülen finansal bilgi eksikliği, kötü yönetim ve borç gibi nedensel faktörlere eklenerek daha geniş politika önerileri oluşturulabilir. Archuleta vd.'nin (2013) oluşturdukları 7 puanlık finansal kaygı ölçeği ise hem ilgili kavrama öznel ölçülebilme yeteneği kazandırmış hem de bu kavram üzerinde etkili olabilecek faktörlerin araştırılabilmesine olanak sağlamıştır. Yazarlara göre artan finansal kaygılar, azalan finansal tatmin, öğrenci kredileri ile artan borçluluk ve cinsiyetle(kadın) önemli derecede ilişkilidir. Diğer yandan, Grable vd.'nin (2015) ortaya koydukları gibi doğru şekilde finansal planlama yapabilmek de finansal kaygıları yönetebilmenin bir gerekliliğidir. Çünkü bireylerin finansal planlama ve yönetim kabiliyetleri, öngörülebileceği üzere, öncelikle finansal varlıkların seçimi ve sahipliği ile alakalıdır. Ayrıca finansal kaygı seviyesinin azaltılabilmesi, daha az borç yükü ve/veya daha fazla finansal varlığa sahip olmakla ilişkiliyken, acil durumlarda kullanılacak kaynakların yokluğunun yani finansal dayanıklılığın önemi de yadsınmamalıdır (Roll vd. 2016).

Finansal kaygılar açısından daha spesifik çalışmalar ise, mali planlama ve yönetime dair farklı alternatifler sunmaktadır. Örneğin Doehring (2018) ahlak ve finansal kaygı ilişkisini, sosyal psikoloji ve ahlaki gelişim kuramları çerçevesinde tartışarak dikkat çekici bulgular sunmaktadır. Yazara göre manevi ve teolojik kaynaklar, finansal kaygılarla başa çıkabilmek için benzersiz fırsatlar sunabilir. Özellikle sosyal ilişkilerin ve kendini kontrol edebilme becerilerinin de finansal kaygılarla ilişkilendirilebilmesi, bahsi geçen fırsatları daha iyi kavrayabilmek için olanaklar sunmaktadır. Potter vd. (2020) eğitim süreci içerisinde işgücünde yer almanın ve göreceli gelirlerinde bir azalma yaşamının finansal kaygılarının artabileceğini, aksine, temel ihtiyaçları karşılama becerilerinin, yeterli sosyal ilişkilerin ve elde tutulabilen bireysel kontrolün finansal kaygıları azaltabileceğini belirtmektedirler. Archuleta vd. (2020) bireyleri memnun eden bir gelirin yanında, belirli finansal hedeflerin belirlenmesi de finansal kaygıları azaltabilir. Finansal kaygılarını kontrol edemeyen bireyler ise, Khan vd. (2020) ele aldığı gibi cinsiyet fark etmeksizin, finansal danışmanlara ve finansal tavsiye almaya daha yatkın olabilirler. Genel olarak finansal kaygılar, genç yetişkinler, işgücünün dışında kalanlar, çocuk sahibi olanlar, düşük gelirli olanlarla ilişki görünse de en önemli noktalardan birisi, bireylerin finansal kaygılardan yola çıkarak kararlar alabilmelidir (Hasler vd. 2021). Bu durumda alınan finansal kararlar ise sağlıklı finansal davranışları beraberinde getireceğinden, bireylerin finansal sağlığını olumsuz yönde etkileyebilme potansiyeline sahiptir (Çopur ve Doğan, 2022).

Diğer yandan finansal kaygılar, yukarıda belirtilen birçok faktörden etkilenebileceği gibi, aynı zamanda kendisi de belirli kavramları etkileyebilir ve/veya aracı rolü üstlenebilir. Basyouni ve Keshky (2021) Covid-19 döneminde özel ve kamu sektör çalışanları için finansal kaygı ile iş güvencesizliği ilişkisinde, iş akışının rolünü incelemiştir. Yazarlara göre finansal kaygılar iş güvencesizliği ile pozitif, iş akışıyla negatif ilişkilidir. Ayrıca sağlıklı, evli ve yüksek gelirli bireylerin finansal kaygılarının daha az olduğu vurgulanmaktadır. Jawahar vd. (2022) ise finansal kaygıların duygusal tükenme ile sonuçlanarak çalışma performansını olumsuz etkileyebileceğini belirtmektedirler. Yazarlara göre finansal kaygılar, bilişsel süreçler için geçerli olan zihin kaynaklarını tüketebilir ve çalışma performansı için gerekli olan dikkat ve hafıza gibi araçların rolünü azaltabilir. Mensah vd. (2022) Covid-19'un otel çalışanlarının psikolojik iyi oluşlarına ve finansal kaygılarına nasıl etki ettiğini araştırmışlardır. Yazarlara göre

Covid-19 mali kaygıyı arttırarak sosyal işlevselliği azaltırken, finansal kaygılar, Covid-19 ile psikolojik iyi oluşa aracılık etmektedir. Anlaşılabilirliği üzere, ilgili kavramlar gibi bilişsel süreçlerde meydana gelebilecek değişimler, bireylerin hem finansal kaygı seviyelerinde hem de finansal davranışlarında değişim meydana getirebilecektir. Ghazwani vd. (2022) finansal kaygı gibi stres durumlarının daha yüksek satın alma davranışına yol açabileceğini belirtmektedirler. Kim vd. (2022) alternatif finansal araçları tercih edenlerin, kadınların, gençlerin, çocuk sahibi olanların, tam zamanlı çalışanların ve aynı konumdaki meslektaşlarından daha az ücret elde edenlerin daha yüksek finansal kaygılara sahip olduğunu belirtmektedir. Gignac vd. (2023) finansal kaygıların finansal okuryazarlıkla azaltılabileceğine dair sundukları somut kanıtlarda zekâ, eğitim ve yaşın etkilerinin de kontrol sürecine dâhil olabileceğini ve finansal kaygılarla olan negatif ilişkisini vurgulamaktadır. Son olarak ise, Hamididin vd. (2023) dikkat çekici çalışmalarında, karanlık üçlü olarak adlandırılan Makyavelizm, psikopati ve narsisizmi kapsayan üç kötü niyetli kişilik özelliğinin yolsuzluk ile olan ilişkisini açıklamak için finansal kaygıların aracı rolünü incelemişlerdir. Yazarlar finansal kaygıların Makyavelist ve narsist bireyleri yolsuzluğa teşvik edebileceğini ileri sürmüşlerdir.

Görülebileceği gibi finansal kaygılar hem borç davranışı özelinde olmak üzere finansal davranışlardan ve sosyoekonomik faktörlerden etkilenebilir hem de bireylerin psikolojik iyi oluşlarından çalışma performanslarına kadar birçok faktörü etkileyebilir. Ampirik literatürden elde edilen bu bulgular, Şekil 1’de tasarlanan Aile Kaynak Yönetim Modeli’nin verimli ve doğru bir biçimde tasarlanabilmesi için önemlidir. Çünkü bireylerin aile kaynak yönetimleri için araştırılmak istenen değişkenlere yol göstermektedirler. Bu açıdan, finansal kaygılar üzerinden etkili olabilecek muhtemel nedenlere odaklanan bu çalışmanın ampirik çerçevesi bir sonraki bölümde yer almaktadır.

3. Uygulama

3.1. Veri Seti ve Model

Türkiye’de finansal kaygılar üzerinde etkili olabilecek faktörlerin araştırıldığı bu çalışmada Dünya Bankası Global Findex 2021 Veri Seti kullanılmıştır. İlgili veri seti 2011 yılından bu yana 3 sene aralıklarla yayınlanmaktadır. Temel olarak bireylerin finansal davranış, tercih ve yönetimlerini ayrıntılı olarak ele alan Global Findex, 2021 yılında finansal ve/veya finansal bir nedenden dolayı kaynaklanabilecek kaygıları da ölçebilecek şekilde genişletilmiştir. Çalışmada spesifik olarak Türkiye örneğine odaklanılmıştır. Çünkü Demirgüç-Kunt vd. (2022: 145) belirttiği gibi bireylerin finansal hayatları hakkındaki öznel algıları, kişilik özelliklerinden, içinde buldukları kültürel, ekonomik ve sosyal dinamiklere kadar birçok faktörden etkilenebilecek kadar karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu açıdan finansal davranış, dayanıklılık ve sosyoekonomik vb. birçok nedensel faktörün, finansal kaygılar üzerindeki olası etkilerini ele almamıza olanak sağlayan Global Findex veri seti, Türkiye örneği için de gerekli politika önerilerini üretebilmek açısından, bu çalışmanın araştırma stratejisine uygundur. Tamamı 816 gözlemden oluşan veri seti ile ilgili değişkenlere ait açıklamalar ve özet istatistikler Tablo 1’den görülebilir.

Tablo 1: Değişkenlere Ait Açıklamalar ve Özet İstatistikler

Değişkenler	Açıklamalar ve Özet İstatistikler
Yaşlılık için finansal kaygı	Yaşlılığınıza yetecek kadar paranız olmamasından dolayı ne kadar kaygılanıyorsunuz? 1: Çok kaygılıyım (%52,82), 2: Biraz kaygılıyım (%26,47), 3: Kaygılı değilim (%20,71)
Sağlık için finansal kaygı	Sağlık hizmetlerinin masraflarını karşılayamamaktan dolayı ne kadar kaygılanıyorsunuz? 1: Çok kaygılıyım (%52,57), 2: Biraz kaygılıyım (%25,37), 3: Kaygılı değilim (%22,06)
Ödemeler için finansal kaygı	Faturalarınız ve aylık sabit giderlerinizi karşılayamamaktan dolayı ne kadar kaygılanıyorsunuz? 1: Çok kaygılıyım (%47,92), 2: Biraz kaygılıyım (%30,51), 3: Kaygılı değilim (%21,57)
Eğitim için finansal kaygı	Eğitim masraflarını karşılayamamaktan dolayı ne kadar kaygılanıyorsunuz? 1: Çok kaygılıyım (%45,10), 2: Biraz kaygılıyım (%23,28), 3: Kaygılı değilim (%31,62)
Finansal kaygı endeksi	Yaşlılık, sağlık, ödemeler ve eğitim için finansal nedenlerden kaynaklanan toplam kaygı için oluşturulan endeks 1: Çok kaygılıyım (%51,35), 2: Biraz kaygılıyım (%25,25), 3: Kaygılı değilim (%23,41)
Covid-19 için finansal kaygı	Covid-19 nedeniyle finansal sıkıntı yaşayacağınızdan ya da yaşamaya devam edebileceğinizden ne kadar kaygılanıyorsunuz? 1: Çok kaygılıyım (%54,41), 2: Biraz kaygılıyım (%28,55), 3: Kaygılı değilim (%17,03)
Tasarruf	Son 12 ayda herhangi bir nedenle para biriktirdiniz mi? 1: Evet (26,96), 0: Hayır (73,04)
Borç	Son 12 ayda herhangi bir nedenle herhangi bir kaynaktan borç aldınız mı? 1: Evet (%68,14), 0: Hayır (%31,86)
Finansal dayanıklılık	Acil bir durumda kullanacak olduğunuz paranın ana kaynağı nedir? 1: Tasarruf (%54,41), 2: Aile, akraba veya arkadaş (%28,55), 3: Maaş (%17,03) 4: Banka, işyeri veya özel şahıs borç (%17,03), 5: Varlık satışı (%17,03), 6: Diğer (%17,03), 7: Yok (%17,03)
Sosyal yardımlar	Son 12 ay içerisinde devletten maddi bir herhangi bir destek aldınız mı? 1: Evet (%15,69), 0: Hayır (%84,31)
Cinsiyet	Cinsiyet 1: Erkek: (%54,41), 0: Kadın (%45,59)
Yaş	Yaş Minimum: 15, Maksimum: 85 Standart Sapma: 13,860, Ortalama: 36,256
Eğitim	Eğitim 1: Düşük (%20,22), 2: Orta (%50,86), 3: Yüksek (%28,92)
İşgücüne Katılım	Çalışma durumu 1: Evet (%66,79), 0: Hayır (%33,21)
Gelir	Gelir 1: Çok düşük (%15,07), 2: Düşük (%17,89), 3: Orta (%18,01), 4: Yüksek (%21,81), 5: Çok Yüksek (%27,21)

Bağımlı değişkenleri oluşturan, yaşlılık, sağlık, ödemeler ve eğitim için finansal nedenlerden kaynaklanan dört yaygın kaygı biçimi ile Covid-19 kaynaklı finansal kaygı, veri seti mevcudiyeti doğrultusunda çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu noktada finansal kaygılar, kendilerine özgü yapılarını ortaya çıkarmak amacıyla tek tek incelenmiştir. Diğer yandan finansal kaygıları tekil ve karşılaştırılmalı olarak ele almak ayrıntılı açıklamalar için gerekli olmakla birlikte, bireylerin bu kaygıların bir bileşkesini taşıması da muhtemeldir. Ancak olağan dışı bir şok durumunu yansıtan Covid-19, belirli bir dönemi ve o döneme has kaygıları barındıran bir süreç olması nedeniyle toplam kaygı endeksine dâhil edilmemiştir. Çalışmada toplam finansal kaygı endeksi oluşturulurken temel bileşenler analizi (PCA) kullanılmıştır. Temel olarak PCA, yüksek boyutlu veri setlerinin karmaşıklığını basitleştirmek için

uygulanmaktadır (Wu, 2021: 4). Spesifik olarak bu çalışmada bir dizi ilişkili değişkenin, farklı finansal kaygıları yansıtan tek bir indeks olarak elde edilmesi amacıyla tercih edilmiştir. PCA'yı bir veri kümesine uygulamadan önce bazı varsayımları sağlaması gerekmektedir. Örneklemeye yeterliliğini tespit etmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve korelasyon matrisinin birim matris olduğu hipotezini test etmek için Bartlett'in küresellik testi uygulanmaktadır (Maugeri vd. 2023: 5). Tablo 2 incelendiğinde, KMO değerinin 0,5'ten büyük olması ve Bartlett testinin ($p < 0,001$) küçük olması PCA'nın bu değişkenler için uygunluğunu göstermektedir (Constantin, 2014: 27).

Tablo 2: Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett's Test Sonuçları

Değişken	Kaiser-Meyer-Olkin
Yaşlılık için finansal kaygı	0,818
Sağlık için finansal kaygı	0,806
Ödemeler için finansal kaygı	0,815
Eğitim için finansal kaygı	0,854
Bartlett's test of sphericity	
Chi-square = 1538,450	df = 6 P = 0,000

PCA toplam varyans miktarını ve yönünü temsil eden kovaryans matrisinden her bir temel bileşen için özdeğeri ve özvektörü türetir (Chapin ve Nicoletis, 1999: 123). Tablo 3 incelendiğinde, kümülatif değerler toplam değişimi gösterirken, ilk temel bileşen toplam varyansın %71'ini temsil etmektedir.

Tablo 3: Temel Bileşen Analizi (PCA) Sonuçları

	Yaşlılık için finansal kaygı	Sağlık için finansal kaygı	Ödemeler için finansal kaygı	Eğitim için finansal kaygı
Özdeğer (Eigenvalue)	2,856	0,481	0,341	0,320
Açıklama Oranı (Proportion)	0,714	0,120	0,085	0,080
Kümülatif (Cumulative)	0,714	0,834	0,919	1,000
Özvektörler (Eigenvectors)				
Bileşen 1	0,499	0,512	0,511	0,475
Bileşen 2	-0,532	-0,264	0,037	0,803
Bileşen 3	0,289	0,275	-0,858	0,322
Bileşen 4	0,619	-0,768	0,020	0,156

Diğer yandan, bağımsız değişkenlerin seçimi hem çalışmanın ilgili teorik çerçevesine hem de sunmak istediği katkılara uygun olacak şekilde belirlenmiştir. Bu açıdan, temel finansal davranışlardan tasarruf ve borç değişkenleri, bireylerin finansal kaygılarının azaltılabilmesi için kaynaklar kadar önemli olan bir diğer faktörü yani kaynak yönetimini açıklayabilme kabiliyetine sahiptirler. Finansal dayanıklılık ise bireylerin finansal davranışlarının bir uzantısı olmakla beraber, bu davranışlara yön verebilecek olması açısından da önemlidir. Diğer yandan, sosyal yardımların zaten finansal olarak kaygılı olanlara yönelik oldukları bilirse dahi, her bir kaygı biçimi için boyutlarını ayrıntılı olarak tespit edebilenin önem arz edebileceği düşünülmektedir. Sosyoekonomik değişkenlerin ise finansal davranışlar ve dayanıklılık gibi verimliliği oluşturan ilgili faktörler için girdileri oluşturması açısından modellerde yer aldıkları vurgulanabilir.

Çalışmada farklı kaygı türleri ve toplam finansal kaygı indeksinden oluşan bağımlı değişkenler sürekli olmadığı, ikiden fazla kategorik olduğu ve doğal olarak sıralanabildiği göz önüne alındığında ampirik yöntem için sıralı logit model (ologit) tercih edilmiştir. Sıralı logit

model, verilerin ölçüm belirsizliğini dikkate alarak sıralı bir değişkeni (bağımlı değişken) açıklayan etki kaynaklarını (açıklayıcı değişkenler) bulmak için metodoloji sağlamaktadır (Ballarini vd., 2016: 63). Sıralı logit model her bir bağımlı değişken için Denklem (1)'deki şekilde yazılabilir ve y_i yaşlılık, ödemeler, sağlık, eğitim, toplam ve COVID-19 kaynaklı finansal kaygılar için bağımlı değişkeni ifade etmektedir:

$$y_i^* = \beta' x_i + \varepsilon_i \quad i = 1, \dots, n \quad (1)$$

$$\begin{aligned} y_i^* &= 0 \text{ eğer } -\infty < y_i \leq \mu_0 && \text{(yüksek düzeyde finansal kaygı)} \\ &= 1 \text{ eğer } \mu_0 < y_i^* \leq \mu_1 && \text{(orta düzeyde finansal kaygı)} \\ &= 2 \text{ eğer } \mu_1 < y_i^* \leq \mu_2 && \text{(düşük düzeyde finansal kaygı)} \end{aligned} \quad (2)$$

μ değerleri eşik noktası (threshold points) olarak adlandırılmakta ve bağımlı değişkenlerin sınırlarını belirtmektedir. Burada x_i açıklayıcı değişkenler matrisini, ε_i hata terimini ve β tahmin edilecek parametrenin vektörünü temsil etmektedir. Denklem (1)'de yer alan ve çalışmaya uyarlanmış x_i açıklayıcı değişkenler matrisinde bireye ait cinsiyet, yaş, eğitim durumu, işgücüne katılım, gelir, tasarruf ve borçlanma davranışı, finansal dayanıklılık ve sosyal yardımlar yer almaktadır.

3.2. Bulgular

Çalışmada kullanılan sıralı logit modeline ait bulgulara bu bölümde yer verilmiştir. Sıralı logit modelin uygulanabilmesi için öncelikle en önemli varsayımı olan paralellik varsayımı, Wolfe Gould and Brant (1990) testleriyle sınanmalı, gerekli durumlarda da AIC ve BIC bilgi kriterlerinin sıralı ve genelleştirilmiş modellere ait farklarına ilişkin istatistiklerle de desteklenmelidir. Paralellik varsayımı kısaca, tahmin katsayılarının kategoriler arası sabit olması gerekliliğini ifade etmektedir. Tablo 4'te yer alan test sonuçlarına göre, yaşlılık ve sağlık için finansal kaygılar hariç, H_0 hipotezinin olasılık değeri 0,05'ten yüksek olduğu için modellerin bir bütün olarak paralellik varsayımını sağladığı anlaşılmaktadır. Model uyum iyilikleri, AIC ve BIC değerleri karşılaştırıldığında ise, tüm modeller için sıralı logit modelinin (ologit), genelleştirilmiş (gologit) modelden daha düşük bilgi kriteri değerlerine sahip olduğu görülmektedir. İpek'in de (2019) belirttiği gibi, paralellik varsayımını ihlal eden değişkenler olsa dahi, AIC ve BIC değerleri karşılaştırıldığında sıralı logit modelinin (ologit) daha düşük bilgi kriteri değerlerine sahip olması gologit modelinin kurulmasına gerek olmadığını işaret ettiğinden, sıralı logit model bu çalışma için uygundur. Denklem (2)'de yer alan μ eşik değerlerini ifade eden kesme noktası, bağımsız değişkenler 0 iken düşük düzeyde finansal kaygılar kategorisini, orta ve yüksek kategorilerinden ayırt etmek için kullanılan gizli değişken üzerindeki kesme noktasıdır. Tablo 4'te istatistiksel olarak anlamlı her bir kategori için alt ve üst eşik değerlerin birine eşit olmadığı görülmektedir. Buradan hareketle modelde birleştirilmesi gereken kategorilerin olmadığı kurulan kategorilerin tutarlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4: Finansal Kaygılar İçin Sıralı Logit Model Sonuçları

Değişken	Yaşlılık için finansal kaygı		Sağlık için finansal kaygı		Ödemeler için finansal kaygı		Eğitim için finansal kaygı		Toplam finansal kaygı		Covid-19 için finansal kaygı	
	OR	ME	OR	ME	OR	ME	OR	ME	OR	ME	OR	ME
		-,144 ^c (-,144)		-,143 ^c (,044)		-,188 ^c (,042)		-,096 ^b (,042)		-,165 ^c (,044)		-,170 ^c (,045)
Tasarruf sahibi olanlar	1,929 ^c (,378)	,040 ^c (,011)	1,915 ^c (,379)	,041 ^c (,011)	2,341 ^c (,454)	,052 ^c (,010)	1,550 ^b (,303)	,009 ^c (,003)	2,100 ^c (,421)	,044 (,010)	2,113 ^c (,418)	,062 ^c (,014)
		,103 ^c (,033)		,101 ^b (,033)		,136 ^c (,034)		,086 ^b (,040)		,121 ^c (,036)		,107 ^c (,031)
		,131 ^c (,034)		,115 ^c (,034)		,144 ^c (,034)		,090 ^c (,034)		,155 ^c (,035)		,111 ^c (,035)
Borç sahibi olanlar	,539 ^c (,088)	-,040 ^c (,010)	,582 ^c (,095)	-,036 ^c (,010)	,511 ^c (,082)	-,047 ^c (,010)	,663 ^c (,103)	-,011 ^c (,004)	,493 ^c (,078)	-,047 ^c (,010)	,602 ^c (,097)	-,045 ^c (,014)
		-,091 ^c (,024)		-,078 ^c (,024)		-,097 ^c (,024)		-,078 ^c (,030)		-,107 ^c (,025)		-,066 ^c (,022)
Finansal dayanıklılık	Referans Kategorisi: Finansal kaynak yok											
		-,123 ^a (,072)		-,103 (,072)		-,161 ^b (,071)		-,077 (,070)		-,121 ^a (,072)		-,053 (,073)
Tasarruf	1,759 ^a (,576)	,037 ^a (,021)	1,595 (,520)	,031 (,022)	2,084 ^b (,677)	,063 ^b (,027)	1,415 (,449)	,007 (,007)	1,714 ^a (,551)	,034 ^a (,020)	1,273 (,417)	,023 (,031)
		,086 ^a (,051)		,071 (,051)		,098 ^b (,046)		,069 (,064)		,086 (,053)		,030 (,042)
		-,026 (,050)		-,015 (,050)		-,113 ^b (,050)		,002 (,049)		-,003 (,049)		-,032 (,050)
Aile, akraba veya arkadaş	1,130 (,267)	,009 (,019)	1,073 (,253)	,005 (,018)	1,684 ^b (,395)	,047 ^b (,023)	,998 (,215)	-,000 (,015)	0,984 (,221)	-,001 (,018)	1,156 (,266)	,014 (,022)
		,016 (,031)		,009 (,032)		,065 ^b (,027)		-,002 (,041)		-,002 (,031)		,017 (,027)
		-,105 ^a (,057)		-,037 (,058)		-,166 ^c (,056)		-,057 (,055)		-,096 ^a (,056)		-,059 (,057)
Maaş	1,620 ^a (,426)	,033 ^a (,019)	1,188 (,315)	,013 (,020)	2,139 ^c (,562)	,064 ^c (,024)	1,293 (,319)	,006 (,007)	1,537 ^a (,390)	,029 (,018)	1,308 (,338)	,025 (,025)
		,072 ^a (,038)		,024 (,037)		,102 ^c (,034)		,050 (,048)		,066 ^a (,039)		,034 (,032)
		,075 (,063)		,127 ^b (,062)		-,001 (,063)		,127 ^b (,062)		,088 (,063)		,065 (,063)
Banka, işyeri veya özel şahıs borç	,691 (,217)	-,032 (,027)	,532 ^b (,167)	-,056 ^b (,027)	1,006 (,305)	,000 (,030)	0,561 ^b (,161)	-,030 ^a (,015)	,661 (,197)	-,037 (,027)	0,773 (,224)	-,032 (,032)
		-,043 (,036)		-,070 ^b (,035)		,000 (,032)		-,097 ^b (,047)		-,050 (,036)		-,32 (,031)
		-,011 (,127)		-,241 ^b (,109)		-,192 ^a (,116)		-,151 (,109)		-,134 (,123)		-,133 (,123)
Varlık satışı	1,053 (,624)	,004 (,047)	3,014 ^b (1,599)	,047 ^c (,017)	2,394 ^a (1,263)	,071 ^b (,032)	2,007 (1,063)	,006 (,011)	1,824 (1,014)	,037 (,025)	1,812 (,987)	,050 (,038)
		,006 (,079)		,193 ^b (,106)		,121 (,086)		,144 (,115)		,097 (,100)		,082 (,085)
		-,079 (,099)		-,222 ^b (,089)		-,213 ^b (,116)		-,081 (,096)		-,121 (,095)		-,118 (,096)
Diğer	1,443 (,654)	,026 (,030)	2,748 ^b (1,162)	,047 ^c (,017)	2,632 ^b (1,167)	,075 ^c (,027)	1,441 (,632)	,008 (,007)	1,715 (0,734)	,034 (,023)	1,693 (,727)	,046 (,033)
		,053 (,069)		,174 ^b (,081)		,137 ^b (,073)		,073 (,090)		,086 (,074)		,071 (,064)

Değişken	Yaşlılık için finansal kaygı		Sağlık için finansal kaygı		Ödemeler için finansal kaygı		Eğitim için finansal kaygı		Toplam finansal kaygı		Covid-19 için finansal kaygı	
	OR	ME	OR	ME	OR	ME	OR	ME	OR	ME	OR	ME
Sosyal yardım alanlar		,002 (,042)		,021 (,042)		-,039 (,041)		-,032 (,042)		,001 (,043)		-,034 (,043)
	,987 (,197)	-,000 (,013)	,903 (,184)	-,007 (,015)	1,203 (,234)	,013 (,013)	1,159 (,224)	,004 (,004)	0,995 (,200)	-,000 (,014)	,851 (,172)	-,015 (,019)
		-,001 (,028)		-,013 (,027)		,026 (,028)		,028 (,037)		-,000 (,029)		-,019 (,023)
Kadın		,118 ^c (,035)		,147 ^c (,036)		,104 ^c (,036)		,149 ^c (,035)		,103 ^c (,036)		,169 ^c (,037)
	,570 ^c (,098)	-,037 ^c (,011)	,502 ^c (,086)	-,049 ^c (,012)	,616 ^c (,103)	-,036 ^c (,013)	,508 ^c (,083)	-,021 ^c (,006)	,621 ^c (,104)	-,033 ^c (,012)	,466 ^c (,079)	-,073 ^c (,017)
		-,080 ^c (,024)		-,097 ^c (,024)		-,067 ^c (,023)		-,128 ^c (,030)		-,069 ^c (,024)		-,095 ^c (,021)
Yaş		,001 (,001)		,001 (,001)		-,000 (,001)		-,002 ^b (,001)		-,002 ^a (,001)		-,001 (,001)
	,993 (,005)	-,000 (,000)	1,008 (,005)	-,000 (,000)	1,002 (,005)	,000 (,000)	1,012 ^b (,005)	-,000 ^b (,000)	1,000 ^a (,005)	,000 ^a (,000)	1,008 (,005)	,000 (,000)
		-,000 (,000)		-,000 (,000)		,000 (,000)		-,002 ^b (,001)		,000 ^a (,001)		,001 (,000)
Eğitim	Referans Kategori: Düşük											
Orta		-,005 (,040)		-,073 ^a (,040)		-,007 (,040)		,048 (,039)		-,003 (,040)		,004 (,041)
	1,025 (,196)	,001 (,013)	1,415 ^a (,273)	,026 ^a (,015)	1,033 (,193)	,002 (,014)	,803 (,145)	-,006 (,005)	1,017 (,190)	,001 (,013)	,979 (,184)	-,001 (,017)
		,003 (,026)		,046 ^a (,025)		,004 (,025)		-,041 (,034)		-,002 (,026)		-,002 (,023)
Yüksek		-,054 (,054)		-,108 ^b (,055)		-,050 (,054)		,048 (,054)		-,045 (,055)		,022 (,055)
	1,291 (,330)	,016 (,016)	1,662 ^b (,427)	,036 ^b (,018)	1,260 (,318)	,016 (,018)	,802 (,201)	-,006 (,008)	1,232 (,310)	,014 (,016)	,901 (,231)	-,009 (,024)
		,037 (,038)		,071 ^a (,037)		,033 (,037)		-,041 (,047)		,031 (,038)		-,012 (,031)
İşgücüne dâhil olanlar		,133 ^c (,036)		,093 ^b (,037)		,040 (,037)		,109 ^c (,036)		,071 ^b (,037)		,049 (,038)
	,528 ^c (,094)	-,041 ^c (,011)	,642 ^b (,115)	-,029 ^b (,011)	,828 (,146)	-,013 (,012)	,604 ^c (,103)	-,014 ^c (,004)	,718 ^b (,125)	-,022 ^b (,011)	,796 (,141)	-,020 (,015)
		-,092 ^c (,026)		-,063 ^b (,026)		-,026 (,024)		-,095 ^c (,032)		-,048 ^a (,026)		-,029 (,022)
Gelir	Referans Kategori: Çok Düşük											
Düşük		-,087 ^a (,050)		-,080 (,050)		-,056 (,052)		-,006 (,052)		-,047 (,051)		-,057 (,052)
	1,548 ^a (,397)	,041 ^a (,024)	1,486 (,379)	,036 (,023)	1,300 (,317)	,027 (,025)	1,029 (,242)	,001 (,015)	1,251 (,305)	,021 (,023)	1,310 (,324)	,029 (,027)
		,045 ^a (,026)		,043 (,027)		,028 (,026)		,004 (,036)		,025 (,027)		,027 (,025)
Orta		-,176 ^c (,052)		-,157 ^c (,052)		-,121 ^b (,054)		-,124 ^b (,052)		-,135 ^b (,053)		-,070 (,053)
	2,317 ^c (,600)	,076 ^c (,023)	2,110 ^c (,538)	,065 ^c (,023)	1,739 ^b (,432)	,054 ^b (,025)	1,724 ^b (,402)	,028 ^b (,013)	1,852 ^b (,457)	,055 ^b (,022)	1,390 (,348)	,036 (,027)
		,099 ^c (,030)		,091 ^c (,030)		,066 ^b (,029)		,096 ^b (,040)		,079 ^b (,031)		,034 (,026)

Değişken	Yaşlılık için finansal kaygı		Sağlık için finansal kaygı		Ödemeler için finansal kaygı		Eğitim için finansal kaygı		Toplam finansal kaygı		Covid-19 için finansal kaygı	
	OR	ME	OR	ME	OR	ME	OR	ME	OR	ME	OR	ME
Yüksek		-,213 ^c		-,166 ^c		-,149 ^c		-,195 ^c		-,160 ^c		-,138 ^b
		(,053)		(,054)		(,054)		(,054)		(,055)		(,054)
	2,735 ^c	,087 ^c	2,203 ^c	,068 ^c	1,965 ^c	,064 ^c	2,345 ^c	,035 ^b	2,066 ^c	,063 ^c	1,877 ^b	,065 ^b
	(,718)	(,023)	(,577)	(,023)	(,493)	(,025)	(,569)	(,012)	(,522)	(,023)	(,472)	(,026)
		,126 ^c		,097 ^c		,084 ^c		,159 ^c		,097 ^c		,073 ^b
		(,032)		(,031)		(,031)		(,044)		(,033)		(,028)
Çok Yüksek		-,300 ^c		-,247 ^c		-,268 ^c		-,272 ^c		-,244 ^c		-,209 ^c
		(,056)		(,056)		(,057)		(,055)		(,057)		(,057)
	4,007 ^c	,106 ^c	3,150 ^c	,089 ^c	3,330 ^c	,092 ^c	3,361 ^c	,032 ^b	2,981 ^c	,081 ^c	2,551 ^c	,089 ^c
	(1,096)	(,022)	(,853)	(,022)	(,883)	(,023)	(,867)	(,012)	(,787)	(,021)	(,673)	(,026)
		,194 ^c		,157 ^c		,175 ^c		,240 ^c		,162 ^c		,120 ^c
		(,038)		(,037)		(,039)		(,050)		(,039)		(,034)
Kesme Noktaları												
1. Kesme		,082		,753		,689		-,000		,478		,457
2. Kesme		1,351		2,027		2,157		1,002		1,820		1,928
Model Testleri												
Yaşlılık için finansal kaygı model değerleri	Uyum iyiliği: Gözlem=816 Mc Fadden R ² =0,083 Cox-Snell R ² =0,155 Cragg-Uhler R ² =0,178											
	H-L=17,770[0,403] Lipsitz=9,100[0,428] PR(deviance)=1592,464[1,000]											
	Paralellik: Wolfe Gould=34,28[0,012] Brant=36,21[0,007]											
	AIC_ologit=1559,17 AIC_gologit=1560,21; BIC_ologit=1653,26 BIC_gologit=1738,98											
Sağlık için finansal kaygı model değerleri	Uyum iyiliği: Gözlem=816 Mc Fadden R ² =0,077 Cox-Snell R ² =0,145 Cragg-Uhler R ² =0,166											
	H-L=15,786[0,539] Lipsitz=14,257[0,113] PR(deviance)=1554,638[1,000]											
	Paralellik: Wolfe Gould=26,42[0,090] Brant=30,51[0,033]											
	AIC_ologit=1576,15 AIC_gologit=1583,61 BIC_ologit=1670,24 BIC_gologit=1762,38											
Eğitim için finansal kaygı model değerleri	Uyum iyiliği: Gözlem=816 Mc Fadden R ² =0,094 Cox-Snell R ² =0,178 Cragg-Uhler R ² =0,203											
	H-L=15,346[0,570] Lipsitz=6,859[0,651] PR(deviance)=1553,117[1,000]											
	Paralellik: Wolfe Gould=21,29[0,265] Brant=21,25[0,267]											
	AIC_ologit=1586,63 AIC_gologit=1600,08 BIC_ologit=1680,72 BIC_gologit=1778,85											
Ödemeler için finansal kaygı model değerleri	Uyum iyiliği: Gözlem=816 Mc Fadden R ² =0,062 Cox-Snell R ² =0,157 Cragg-Uhler R ² =0,180											
	H-L=14,334[0,643] Lipsitz=9,489[0,393] PR(deviance)=1647,822[1,000]											
	Paralellik: Wolfe Gould=19,83[0,342] Brant=25,01[0,125]											
	AIC_ologit=1665,98 AIC_gologit=1679,76 BIC_ologit=1760,07 BIC_gologit=1858,53											
Toplam finansal kaygı model değerleri	Uyum iyiliği: Gözlem=816 Mc Fadden R ² =0,083 Cox-Snell R ² =0,183 Cragg-Uhler R ² =0,207											
	H-L=17,211[0,440] Lipsitz=8,547[0,480] PR(deviance)=1703,151[0,9995]											
	Paralellik: Wolfe Gould=19,67[0,352] Brant=17,55[0,486]											
	AIC_ologit=1580,75 AIC_gologit=1595,75 BIC_ologit=1674,83 BIC_gologit=1774,51											
Covid-19 için finansal kaygı model değerleri	Uyum iyiliği: Gözlem=816 Mc Fadden R ² =0,069 Cox-Snell R ² =0,129 Cragg-Uhler R ² =0,149											
	H-L=26,602[0,064] Lipsitz=14,295[0,112] PR(deviance)=1552,118[1,000]											
	Paralellik: Wolfe Gould=15,22[0,647] Brant=14,88[0,670]											
	AIC_ologit=1544,27 AIC_gologit=1564,87 BIC_ologit=1638,36 BIC_gologit=1743,64											
a: 0,1; b: 0,05; c: 0,01 seviyeleri için istatistiksel anlamlılıkları, parantezler () standart hataları göstermektedir.												
H-L: Hosmer-Lemeshow, PR: Pulkstenis-Robinson. Uyum iyilikleri için değerler istatistikleri, köşeli parantezler [] p-değerlerini göstermektedir.												
Paralellik için değerleri Chi2, köşeli parantezler [] P>Chi2 değerlerini göstermektedir.												
OR: Odds Ratio (Olasılık Oranı), ME: Marjinal Etkiler (Yukarıdan aşağıya, bağımlı değişkenlerin 1, 2, 3. kategorileri için)												

Sıralı logit modeli tahmin sonuçlarının gösterildiği Tablo 4'te, referans gruba göre tahmin edilen ve ilgili faktörlerin finansal kaygılar üzerindeki etkisini oransal olarak ifade eden odds ratio (olasılık oranı) ve diğer değişkenler sabitken her bir kategoriye göre finansal kaygıları etkileyen faktörün ortalamaya göre etkisini gösteren marjinal etki değerleri yer almaktadır. Ayrıca, finansal kaygıların artışının değil azalışının istenen bir durum olmasına binaen, ilgili ekonometrik modelin bu açıdan kurulduğu ve bulguların finansal kaygıların azalması yönünde yorumlandığı da belirtilmelidir.

Elde edilen bulgular, bireylerin yaşlılık, sağlık, ödemeler, eğitim, toplam ve Covid-19 kaynaklı finansal kaygılarının azalma olasılığının, tasarruf sahibi olanlarda olmayanlara göre sırasıyla, 1,92, 1,91, 2,34, 1,55, 2,10 ve 2,11 kat daha fazla; borç sahibi olanlarda ise olmayan göre sırasıyla 0,53, 0,58, 0,51, 0,66, 0,49 ve 0,60 kat daha az olduğunu göstermektedir. Öngörülebilir olan bu sonuçlar, Archuleta vd. (2013: 56) ortaya koymuş olduğu finansal memnuniyet ve dolayısıyla da bu kavramın kapsamına giren, borç yükünün azaltılması ve/veya finansal varlıkların arttırılmasının (Roll, 2016: 4; Hasler vd., 2021: 26), finansal kaygıların azaltılmasına yardımcı olacağını belirten literatürle uyumludur. Ayrıca, finansal sıkıntıların yalnızca yetersiz gelirin değil, zayıf finansal yönetim ve sürdürülemez borçlanmanın bir sonucu olabileceği de (Giannelis vd., 2023: 2) göz önünde bulundurulduğunda, finansal tasarruf ve borç davranışlarının, her bir kaygı formu üzerindeki ayrıntılı etkilerinin önemi daha net vurgulanabilir. Tasarruf ve borç davranışlarının özellikle, ödemeler ve Covid-19 kaynaklı finansal kaygılar üzerine olan etkilerinin diğer kaygı biçimlerine göre daha fazla olması incelenmeye değerdir. Marjinal etkilere bakıldığında, diğer değişkenler sabitken tasarruf sahipliğinin, ödemelerden kaynaklanan finansal kaygıları azaltma olasılığı 0,13 kat; Covid-19 kaynaklı finansal kaygıları azaltma olasılığı ise 0,10 kat daha fazladır. Diğer yandan borç sahipliğinin ödemelerden kaynaklanan finansal kaygıları azaltma olasılığı 0,09 kat; Covid-19 kaynaklı finansal kaygıları azaltma olasılığı ise 0,06 kat daha azdır. Bu açıdan, literatürle uyumlu olarak (Trkulja ve Tadic, 2021), bireylerin ciddi yaşam tehdidi oluşturan bir küresel salgın döneminde, asgari yaşam standartları için kaygılı oldukları ve bu kaygıların, tasarruf ve borç davranışlarıyla yönlendirilebileceği anlaşılmaktadır. Özellikle bu örneklem özelinde bireylerin, %67,02'nin orta ve üzeri gelir düzeyine sahip olmasına rağmen, tasarruf oranlarının %26,96, borç oranlarının ise %68,14 düzeyinde olması temel finansal davranışların gelirle beraber farklı belirleyicileri de olduğunu ve finansal kaygıları gidermek adına belirlenecek politikalarda rol oynayabileceklerini göstermektedir. Dahası, Shim vd. (2012: 164) belirttiği gibi tasarruf ve geleceğe yönelik finansal davranışlardaki olumlu seyir, bireylerin finansal refahlarını yalnızca şu an için değil, gelecek dönemler için de etkileyerek, bireylerin refah düzeylerini çok daha ileri düzeylere taşıyacak döngülerin oluşmasına yardımcı olabilir. Aynı şekilde tasarruf davranışlarına bağımlı olma eğilimindeki borç davranışları da, bireylerin finansal durumlarıyla ilgili hem arzu edilen hem de istenmeyen bilişsel ve davranışsal yönelimleri içerdiklerinden, bireylerin finansal kaygılarını azaltabilecek şekilde yönlendirilmelidirler (Benmoyal-Bouzaglo vd., 2019: 441). Böylece daha önce de belirtilen hata-kaygı döngüsü kırılabilir ve finansal refah düzeylerinde artış gözlemlenebilir.

Muhakkak ki, finansal kaygılar her zaman ve koşulda bütünüyle ortadan kaldırılamasalar da azaltılarak kontrol altına alınabilmeleri mümkündür. Bu açıdan, Kass-Hanna vd.'nin (2022: 2) belirttiği gibi, bireylerin finansal dayanıklılıkları çerçevesinde, finansal risklerle baş edebilmeleri için kullanılabilir finansal kaynaklarında meydana gelen eksiklikleri tespit edebilmeleri ve finansal olumsuzlukların üstesinden gelebilmek için daha donanımlı olabilmeleri gerekmektedir. Model tahmin sonuçları incelendiğinde, finansal dayanıklılık açısından herhangi bir kaynağa sahip olmayanlara göre tasarruflarını kullanmayı tercih edenlerin, yaşlılık, ödemeler ve toplam finansal kaygılarının azalma olasılıkları 1,75, 2,08 ve 1,71 kat daha fazladır. Yine herhangi bir kaynağa sahip olmayanlara göre aile, akraba veya arkadaş ağını tercih edenlerin, ödemeler için finansal kaygılarının azalması olasılığı 1,68 kat daha fazladır. Özellikle Türkiye örneklemini için aile, akraba veya arkadaş ağından borçlanmanın önemi düşünüldüğünde, yalnızca ödemelerden kaynaklı finansal kaygılar üzerinde anlamlı olması, Özbilge'nin (2022: 28) belirttiği gibi ilgili finansal kaynağın aslında yardımlaşmadan çok

bir borç olarak algılanmasından ve ancak zaruri durumlarda kullanılmak istenmesinden kaynaklanabilir. Ayrıca marjinal etkilere bakıldığında aile, akraba ve arkadaş ağının, diğer kaynaklarla beraber ödemeler için finansal kaygıları azaltma hususunda en önemli etkiye sahip olması da bu bulguları destekler niteliktedir. Öte yandan hiçbir kaynağa sahip olmayanlara göre maaş ödemelerini tercih edenlerin yaşlılık, ödemeler ve toplam finansal kaygılarının azalma olasılığı 1,62, 2,13 ve 1,53 kat daha fazladır. Banka, iş yeri veya özel şahıslardan borç tercih edenlerin sağlık ve eğitim kaynaklı finansal kaygılarının azalma olasılığı ise 0,53 ve 0,56 daha azdır. Bu noktada bireylerin, sağlık ve eğitim gibi miktar ve vade olarak daha fazla olması muhtemel olan kaynak arayışından doğacak kaygılarını gidermek için borçlanmayı tercih edebilecekleri anlaşılmaktadır. Varlık satışına bakıldığında ise sağlık ve ödemelerden kaynaklanan finansal kaygıları, 3,01 ve 2,39 oranında azaltabileceği görülmektedir. Neticede, bireylerin finansal dayanıklılıkları çerçevesinde toplam kaygılarının azalmasına yardımcı olabilecek ana etkenlerin ise düzenli bir işten sağlanan maaş ödemeleri ve güvence anlamına gelen varlık satışları olduğu anlaşılmaktadır. Genel olarak bu bulgular, finansal davranışların finansal yönetim ve kaygı ile olan ilişkisini (Grable vd. 2020) ele alan literatüre ek kanıtlar sunmaktadır.

Demografik faktörler incelendiğinde, kadınların erkeklere kıyasla yaşlılık, sağlık, ödemeler, eğitim, toplam ve Covid-19 kaynaklı finansal kaygılarının azalma olasılığının sırasıyla, 0,57, 0,50, 0,61, 0,50, 0,62 ve 0,46 kat daha az olduğu görülmektedir. Elde edilen bu bulgular, hem ilgili literatürle (Lind vd. 2020: 631) uyumludur hem de kadınların finansal konularda kendilerini daha az güvende ve daha kaygılı hissettikleri gerçeğinin, tüm yaygın kaygı formları için geçerli olabileceğine işaret etmektedir. Eğitim durumuna bakıldığında, yalnızca sağlık kaynaklı finansal kaygılar üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıdan düşük eğitim düzeyine göre orta ve yüksek eğitim düzeyinde olanların sağlık için finansal kaygılarının azalma olasılığı 1,41 ve 1,66 kat daha fazladır. Daha iyi eğitilmiş bireylerin, olumsuz durumlardan nasıl sakınabileceklerini ve bunlarla nasıl başa çıkacaklarını bilme olasılıklarının daha yüksek olduğu (Ryu ve Fan, 2023: 19) zaten bilinmekle beraber; eğitimin, finansal kaygıların sağlık üzerindeki olumsuz etkilerini elimine edebileceği de göz ardı edilmemelidir. İşgücüne dâhil olanların ise olmayanlara göre yaşlılık, sağlık, eğitim ve toplam finansal kaygılarının azalma olasılıkları sırasıyla 0,52, 0,64, 0,60 ve 0,71 kat daha azdır. Esasında gelir artışı ve refah kazancına yol açması beklenen işgücüne katılımın, sosyoekonomik şartlarla farklı sonuçlar doğurabileceği de göz ardı edilmemelidir. Diğer bir deyişle, iş güvencesizliği, uzun çalışma saatleri ve özellikle yüksek enflasyondan kaynaklı gelir memnuniyetsizliği gibi nedenler bu tarz sonuçlar doğurabilecektir. Bu bulgular gelirin finansal kaygılar üzerine olan etkileri ele alınarak da pekiştirilebilir. Referans kategori çok düşük gelir seviyesi olduğunda, orta gelir düzeyinde olanların yaşlılık, sağlık, ödemeler, eğitim, toplam ve Covid-19 kaynaklı finansal kaygılarının azalma olasılığı sırasıyla 2,31, 2,11, 1,73, 1,72, 1,85 ve 1,39 kat; yüksek gelir düzeyinde olanların 2,73, 2,20, 1,96, 2,34, 2,06 ve 1,87 kat; çok yüksek gelir düzeyinde olanların ise 4, 3,15, 3,33, 3,36, 2,98 ve 2,55 kat artmaktadır. Kısaca düşük gelir seviyesi hariç gelir seviyesinin yükselmesi tüm kaygı biçimlerinde finansal kaygılarının azalma olasılığını artırmaktadır. Gelir seviyesinin finansal kaygılar üzerindeki olumlu, işgücünün ise olumsuz etkileri ise bireylerin finansal kaygılarının, dolayısıyla da refahlarının yalnızca istihdam yaratmak gibi tek taraflı çözümlerle mümkün olamayacağı konusunda önemli ipuçları sunmaktadır. Ayrıca, Brüggen vd. (2017: 232) belirttiği gibi bireylerin finansal iyi oluşlarının büyüme, istihdam, faiz, enflasyon oranları gibi birbirleri ile entegre olan tüm bağlamsal

faktörlerin kapsayıcı ortamına ihtiyaç duyduklarının vurgulanabilmesine de olanak sağlamaktadır.

Son olarak, ele alınan tüm bu bulgular, çalışmanın zeminini oluşturan Aile Kaynak Yönetim Modeli için sağlam kanıtlar sunmaktadır. Bu bağlamda, sosyoekonomik faktörlerin (girdiler), etkilerini büyük oranda finansal seçimlerine de yansıtabilen bireylerin, finansal davranışları (verimlilik) açısından aldıkları kararlar (tasarruf, borç, dayanıklılık) neticesinde, finansal kaygılarına da (çıktılar) yön verebilecekleri anlaşılmaktadır. Ancak ilgili modelin yapısına, olumlu da olsa sosyal yardımlar gibi dışarıdan sağlanan bir finansal kaynağın ve dolayısıyla davranışın (çünkü sosyal yardımlar finansal kaygıları azaltabilecek kabiliyette olduklarında, bireyler bundan sürekli yararlanmak isteyerek davranış biçimine de dönüştürebilirler) eklenemeyeceği de anlaşılmaktadır. Neticede, Aile Kaynak Yönetim Modeli'ni çoğunlukla finansal iyi oluş açısından ele alan literatüre (Gutter ve Copur, 2011; Wijekoon vd. 2022; Bhatia ve Singh, 2023) yeni bir alternatif teşkil elde edilen bulgular, bireylerin aile kaynak yönetimleri sonucu elde etmek istedikleri finansal refahlarının önemli bir bileşeni olan finansal kaygılarının da ayrıntılı olarak ele alınması gerekliliğinin altını çizmektedir. Böylece, zaman içerisinde ele alınabilecek olan her bir yeni faktörün geniş bir açıdan irdelenebilmesi de mümkün olabilecektir.

4. Sonuç

Finansal refahın önemli bir bileşeni olan finansal kaygıların giderilebilmesi, yalnızca bireylerin tüketim taleplerini karşılayabilmelerine ya da mali ve/veya mali kaynaklı hedeflerine daha kolay ulaşabilmelerine yardımcı olmayacaktır. Aynı zamanda sağlık durumlarından iş performanslarına, finansal tercih ve yönetimlerinden finansal davranışlarına ve dolayısıyla da finansal ve öznel iyi oluşlarına kadar geniş bir yaşam memnuniyetine de yol açacaktır. Bu açıdan finansal kaygılara neden olabilecek nedensel faktörleri, yaşlılık, sağlık, ödemeler ve eğitim kaynaklı yaygın kaygı biçimleriyle ve Covid-19 kaynaklı sosyoekonomik bir şok biçimiyle karşılaştırmalı olarak inceleyebilmek önem arz etmektedir. Dahası, gelişen ve küreselleşen finansal piyasalarla beraber finansal tercihlerin giderek artan hata maliyetleri hem tasarruf ve borç gibi temel finansal davranışları hem de finansal dayanıklılık gibi finansal sağlığın temel bileşenlerinin ayrıntılı olarak ele alınması gerektiğine de işaret etmektedir. Bu bağlamda, Global Findex 2021 veri seti ve sıralı logit model kullanılarak, Türkiye örneklemini için finansal kaygılar üzerinde etkili olabilecek nedensel faktörlerin araştırıldığı bu çalışmanın bazı önemli çıkarımları mevcuttur.

İlk olarak, gelir düzeyi arttıkça azalan finansal kaygıların, işgücüne katılımı ile beraber artması, politika yapıcılar açısından dikkatle ele alınması gereken bir konudur. Çünkü elde edilen bulgular, bireylerin işgücüne katılsalar dahi belirli bir gelir seviyesinin altında kaldıklarında finansal kaygılarının devam edeceğine dair ipuçları sunmaktadır. Bu durum finansal kaygıların kontrolü açısından hem bireylerin kapsayıcı ortamını oluşturan makroekonomik şartların bir bütün olarak ele alınması hem de işgücü talebi özelinde ücret ayarlamalarının bu bütünlük içerisinde yapılması gerektiğine işaret etmektedir. Özellikle her ne kadar bireylerin kendi iradelerine bağlı olsalar da, gelirin tüketimden kalan kısmını oluşturan tasarrufların, finansal kaygıları azaltma yönünde yapabileceği pozitif katkıların devamlılığının da ancak bu şekilde sürdürülebileceği vurgulanmalıdır. Veyahut gelirin geleceğe yönelik kullanımından kaynaklanan borçların, finansal kaygı düzeylerinde artışa neden olmayacak seviyelerde kalabilmesinin de yine aynı şartları takip edeceğinin göz önünde bulundurulması gerekir. Diğer yandan finansal dayanıklılığın, finansal kaygıları azaltma üzerinde etkilerinin de, tasarruflara ve maaş ödemelerine bağlı olması, bu konuda

yapılabilecek politika önerilerini desteklemektedir. Kısaca bu bulgular, mikroekonomik anlamda finansal kaygıların azaltılabilmesi için finansal davranışlar ve dayanıklılığına dair bireysel finansal planlamaların ve makroekonomik anlamda ele alınması gereken bağlamsal faktörlerin hem önemini hem de girift yapısını göstermektedir.

Bu çalışmadan elde edilen kayda değer bir başka bulgu da kadınların finansal durumları hakkında erkeklerden daha fazla kaygı duyduklarıdır. Özellikle, ücret ayarlamaları ve işgücüne katılım için ele alınan önerilerin, cinsiyet açısından da toplumsal tabana yayılabilmesi, kadınların dolayısıyla da toplumun genelinin finansal kaygı düzeylerinin azaltılabilmesi açısından son derece önemli görünmektedir. Bunun yanında bulgular nazarında istatistiksel olarak anlamsız olsalar da eğitim düzeyine, hem gelir seviyesinin bir vekil göstergesi olarak hem de finansal kaygıların sağlık ve psikolojik sıkıntı gibi faktörler üzerindeki olumsuz etkilerini elimine edebileceği bilinerek yaklaşılmalıdır. Çalışmanın ana bulgularından biri olan gelir seviyesi ve işgücüne katılımın hedef kitlesini oluşturan düşük gelirli hanelerin, kadınların ve eğitim seviyesi düşük bireylerin daha fazla finansal kaygı duyması, bu yöndeki politikaların dikkatle ele alınması ve revize edilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Genel bir sonuç için toparlayacak olursak, bulgular ışığında tartışılan bu sonuçlar, aile kaynak yönetimini gerçekleştiren bireyleri ve ilgili politika yapıcılarını birkaç açıdan uyarmaktadır. Öncelikle bireyler tasarruf ve borç gibi temel finansal davranışlarını yönetebilecek asgari donanımına sahip olmalıdırlar. Ayrıca bu donanımlarını finansal dayanıklılıklarını güçlendirebilecek şekilde yönlendirdiklerinde, aile kaynak yönetimi için gerekli olan verimlilik düzeyini de artırabilirler. Ancak verimliliğin azami düzeyde olması da girdilerin yani sosyoekonomik faktörlerin yeterliliğine bağlıdır. Bu noktada kaynak yönetimi girdilerinin bireysel özelliklere bağlı olduğu kadar genel ekonominin seyrine de bağlı olması ise ilgili politika yapıcılara bazı sorumluluk yüklemektedir. Bu açıdan ele alınan ve düzenlenen politikaların yalnızca ekonomik göstergelere ait denklikleri sağlaması değil, bireylerin refahını artırması ya da diğer bir deyişle kaygılarını azaltması gerekmektedir. Örneğin bu çalışma çerçevesinde ele alınan kadınların işgücüne tatmin edici bir ücretle katılımı, genel eğitim seviyesinin yükseltilmesi ve ücretlerin işgücü arzını teşvik edebilecek veya yaşlıları geçim kaygısından uzak tutabilecek seviyede olabilmesi gibi faktörler vurgulanabilir. Sosyal yardımlar gibi destek politikaları ise hangi amaçla yapıldıklarına bağlı olarak spesifik olarak belirlenmelidir. Bu açıdan sosyal politikaların öncelikle ödemeler gibi en zaruri yaşam standartlarına odaklanması fayda sağlayacaktır. Nihayetinde iyileşme gösteren tüm bu faktörlerin finansal davranışlar çerçevesinde finansal kaygıları azaltma yolunda bir bütün olarak kullanılması gerektiğinin altı çizilmelidir.

Son olarak bu çalışma, farklı kaygı türlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesine olanak tanınması açısından oldukça önemli olsa da gelecek çalışmalara yön verebilecek bazı kısıtlara sahiptir. İlk olarak finansal kaygılara neden olduğu düşünülen faktörlerin birbiri ile ilişkili ve çetrefilli yapısı, ilgili sebepler arasında nedensel boyutta araştırmaların faydalı olabileceğine işaret etmektedir. Ayrıca etki mekanizmasına ilişkin boylamsal araştırmalar yapılarak finansal kaygı düzeylerinin sürekli ölçümü ve değişimi takip edilebilir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular, politika yapıcılarının özellikle toplumun refahını ilgilendiren sosyal politikaları hazırlarken finansal kaygıların nedenlerine odaklanabilmeleri ve programlarını bu yönde revize etmelerine yönelik ipuçları sunması açısından önemlidir. Bunun yanında, özellikle Türkiye örneklemini için finansal kaygıların diğer kaygı biçimleriyle olan etkileşimi ve genel kaygı düzeyindeki yerinin tespit edilebilmesi için disiplinlerarası çalışmaların yapılması önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Ali H.; Hassan S.U.; Malik M.S.; Mubbashar, M. (2020), "Impact of cognitive factors on financial behaviors with mediating role of financial anxiety", *Epistemology*, 7(1), 82-99.
- Archuleta, K. L.; Dale, A.; Spann, S. M. (2013), "College students and financial distress: Exploring debt, financial satisfaction, and financial anxiety", *Journal of Financial Counseling and Planning*, 24(2), 50-62.
- Archuleta, K. L.; Mielitz, K. S.; Jayne, D.; Le, V. (2020), "Financial goal setting, financial anxiety, and solution-focused financial therapy (SFFT): A quasi-experimental outcome study", *Contemporary Family Therapy*, 42, 68-76.
- Ballerini, L.; Lovreglio, R.; Hernández, M. D. C. V.; Gonzalez-Castro, V.; Maniega, S. M., Pellegrini, E.; ...; Wardlaw, J. M. (2016), "Application of the ordered logit model to optimising Frangi filter parameters for segmentation of perivascular spaces", *Procedia Computer Science*, 90, 61-67.
- Bankalararası Kart Merkezi, (2021), 2021 Yılı Değerlendirme Basın Bülteni, Aralık 2021.
- Barrafrem, K.; Tinghög, G.; Västfjäll, D. (2021), "Trust in the government increases financial well-being and general well-being during COVID-19", *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 31, 100514.
- Barrafrem, K.; Västfjäll, D.; Tinghög, G. (2020), "Financial well-being, COVID-19, and the financial better-than-average-effect", *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 28, 100410.
- Basyouni, S. S.; El Keshky, M. E. S. (2021), "Job insecurity, work-related flow, and financial anxiety in the midst of COVID-19 pandemic and economic downturn", *Frontiers in Psychology*, 12, 632265.
- Belle, D.; Doucet, J. (2003), "Poverty, inequality, and discrimination as sources of depression among US women" *Psychology of women quarterly*, 27(2), 101-113.
- Benmoyal-Bouzaglo, S.; Moschis, G. P.; Mathur, A. (2019), "Reckless financial behaviors: An exploratory life course study of French and American consumers", *Journal of Global Scholars of Marketing Science*, 29(4), 440-456.
- Bhatia, S.; Singh, S. (2023). "Exploring financial well-being of working professionals in the Indian context", *Journal of Financial Services Marketing*, 1-14.
- Borkovec, T. D.; Robinson, E.; Pruzinsky, T.; DePree, J. A. (1983), "Preliminary exploration of worry: Some characteristics and processes", *Behaviour research and therapy*, 21(1), 9-16.
- Brown, S.; Taylor, K.; Price, S. W. (2005), "Debt and distress: Evaluating the psychological cost of credit", *Journal of Economic Psychology*, 26(5), 642-663.
- Brüggen, E. C.; Hogreve, J.; Holmlund, M.; Kabadayi, S.; Löfgren, M. (2017), "Financial well-being: A conceptualization and research agenda", *Journal of business research*, 79, 228-237.
- Campbell, J.Y. (2016), "Restoring rational choice: The challenge of consumer financial regulation. *American Economic Review*, 106(5), 1-30.
- Carton, F. L.; Xiong, H.; McCarthy, J. B. (2022), "Drivers of financial well-being in socio-economic deprived populations", *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 34, 100628.
- Chapin, J. K.; Nicolelis, M. A. (1999), "Principal component analysis of neuronal ensemble activity reveals multidimensional somatosensory representations", *Journal of neuroscience methods*, 94(1), 121-140.
- Constantin, C. (2014), "Principal component analysis-a powerful tool in computing marketing information", *Bulletin of the Transilvania University of Brasov. Economic Sciences. Series V*, 7(2), 25-30.
- Çopur, Z.; Doğan, N. (2022), "Individuals' financial health during the Covid-19 pandemic", *Journal of Management and Economic Studies*, 4(2), 118-134.
- Danes, S. M.; Meraz, A. A.; Landers, A. L. (2016), "Cultural meanings of resource management for Mexican-Americans", *Journal of Family and Economic Issues*, 37, 607-623.

de Bruijn, E. J.; Antonides, G. (2020), "Determinants of financial worry and rumination", *Journal of Economic Psychology*, 76, 102233.

Deacon, R. E.; Firebaugh, F. M. (1988), *Family resource management: Principles and application*, Boston: Allyn & Bacon.

Demirgüç-Kunt, A.; Klapper, L.; Singer, D.; Ansar, S. (2022), *The Global Findex Database 2021: Financial inclusion, digital payments, and resilience in the Age of COVID-19*, Washington DC: World Bank Publications.

Doehring, C. (2018), "In over our heads with financial anxiety from student debt", *Pastoral Psychology*, 67(2), 115-124.

Gana, K.; Martin, B.; Canouet, M. D. (2001), "Worry and anxiety: is there a causal relationship?", *Psychopathology*, 34(5), 221-229.

Ghazwani, S.; van Esch, P.; Cui, Y. G.; Gala, P. (2022), "Artificial intelligence, financial anxiety and cashier-less checkouts: a Saudi Arabian perspective", *International Journal of Bank Marketing*, 40(6), 1200-1216.

Giannelis, A.; Willoughby, E. A.; Corley, R.; Hopfer, C.; Hewitt, J. K.; Iacono, W. G.; ...; Lee, J. J. (2023), "The association between saving disposition and financial distress: A genetically informed approach", *Journal of Economic Psychology*, 96, 102610.

Gignac, G. E.; Gerrans, P.; Andersen, C. B. (2023), Financial literacy mediates the effect between verbal intelligence and financial anxiety. *Personality and Individual Differences*, 203, 112025.

Goldsmith, E. B. (1996), *Resource management for individuals and families*, St Paul, MN: West Publishing Company.

Grable, J. E.; Archuleta, K. L.; Ford, M. R.; Kruger, M.; Gale, J.; Goetz, J. (2020). "The moderating effect of generalized anxiety and financial knowledge on financial management behavior", *Contemporary Family Therapy*, 42, 15-24.

Grable, J.; Heo, W.; Rabbani, A. (2015), "Financial anxiety, physiological arousal, and planning intention", *Journal of Financial Therapy*, 5(2), 1-18.

Gutter, M.; Copur, Z. (2011), "Financial behaviors and financial well-being of college students: Evidence from a national survey", *Journal of family and economic Issues*, 32, 699-714.

Hamididin, R. M.; El Keshky, M. E. S. (2023), "Does the dark triad predict intention to commit corrupt acts? The Mediating role of financial anxiety among Saudi students", *Australian Journal of Psychology*, 75(1), 2177498.

Hasler, A.; Lusardi, A.; Valdes, O. (2021), *Financial anxiety and stress among US households: New evidence from the national financial capability study and focus groups*, FINRA Investor Education Foundation.

İpek, E. (2019), "Türkiye'de obezitenin sosyoekonomik belirleyicileri", *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (25), 57-70.

Jawahar, I. M.; Mohammed, Z. J.; Schreurs, B. (2022), "Effects of financial anxiety and employability on emotional exhaustion and performance", *Journal of Vocational Behavior*, 137, 103761.

Johar, G.; Meng, R.; Wilcox, K. (2015), "Thinking about financial deprivation: Rumination and decision making among the poor", *Advances in Consumer Research*, 43, 208-211.

Jones, S. M. (2021), "Cross-sectional association of financial anxiety, medical conditions and preferences for financial interventions", *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 30, 100473.

Jorgensen, B. L.; Savla, J. (2010), "Financial literacy of young adults: The importance of parental socialization", *Family relations*, 59(4), 465-478.

Kadoya, Y.; Khan, M. S. R.; Hamada, T.; Dominguez, A. (2018), "Financial literacy and anxiety about life in old age: Evidence from the USA", *Review of Economics of the Household*, 16, 859-878.

Kapounek, S., Korab, P., and Deltuvaite, V. (2016). "(Ir)rational households' saving behavior? An empirical investigation", *Procedia Economics and Finance*, 39, 625-633.

Kara, M. (2020). "Kierkegaard felsefesiyle birlikte ortaya çıkan bir kavram karmaşası: Endişe mi, kaygı mı, anksiyete mi, korku mu?", *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (16), 279-308.

Karatepe, O. M.; Çolakoğlu, Ü.; Yurcu, G.; Kaya, Ş. (2023), "Do financial anxiety and generalized anxiety mediate the effect of perceived organizational support on service employees' career commitment? [Earlycite]", *International Journal of Contemporary Hospitality Management*.

Kass-Hanna, J.; Lyons, A. C.; Liu, F. (2022), "Building financial resilience through financial and digital literacy in South Asia and Sub-Saharan Africa", *Emerging Markets Review*, 51,

Khan, K. A.; Akhtar, M. A.; Dey, S. K.; Ibrahim, R. (2020), "Financial anxiety, financial advice, and e-payments: Relationship and perceived difference between males & females of Generation Z", *Journal of Critical Reviews*, 7(18), 1812-1820.

Kim, K. T.; Cho, S. H.; Xiao, J. J. (2022), "Is ignorance bliss? Use of alternative financial services, financial knowledge, and financial anxiety", *Journal of Family and Economic Issues*, 1-12.

Larbi, F. O.; Ma, Z.; Fang, Z.; Virlanuta, F. O.; Bărbuță-Mișu, N.; Deniz, G. (2022), "Financial anxiety among international students in higher education: A comparative analysis between international students in the United States of America and China", *Sustainability*, 14(7), 3743.

Lee, Y. G.; Hales, E.; Kelley, H. H. (2023), "Financial behaviors, government assistance, and financial satisfaction", *Social Indicators Research*, 166, 85-103.

Lim, V. K.; Sng, Q. S. (2006), "Does parental job insecurity matter? Money anxiety, money motives, and work motivation", *Journal of Applied Psychology*, 91(5), 1078.

Lind, T.; Ahmed, A.; Skagerlund, K.; Strömbäck, C.; Västfjäll, D.; Tinghög, G. (2020), "Competence, confidence, and gender: The role of objective and subjective financial knowledge in household finance", *Journal of Family and Economic Issues*, 41, 626-638.

Litwin, H.; Meir, A. (2013), "Financial worry among older people: Who worries and why?", *Journal of aging studies*, 27(2), 113-120.

Maugeri, A.; Barchitta, M.; Favara, G.; La Mastra, C.; La Rosa, M. C.; Magnano San Lio, R.; Agodi, A. (2023), "The application of clustering on principal components for nutritional epidemiology: A workflow to derive dietary patterns", *Nutrients*, 15(1), 195.

Mensah, C.; Azila-Gbettor, E. M.; Amisshah, E. F.; Addison, E. (2022), "Covid-19, financial anxiety and the psychological well-being of hotel workers", *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 24(1), 142-165.

Mireku, K.; Appiah, F.; Agana, J. A. (2023), "Is there a link between financial literacy and financial behaviour?", *Cogent Economics & Finance*, 11(1), 2188712.

Özbilge, G. (2022), *Tasarruf ve borç davranışlarına dijital bankacılık etkileri: Türkiye örneği*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi], Tarsus Üniversitesi.

Pascoe, M. C.; Hetrick, S. E.; Parker, A. G. (2020), "The impact of stress on students in secondary school and higher education", *International Journal of Adolescence and Youth*, 25(1), 104-112.

Patel, P. C.; Wolfe, M. T. (2019), "Money might not make you happy, but can happiness make you money? The value of leveraging subjective well-being enhance financial well-being in self-employment", *Journal of Business Venturing Insights*, 12, e00134.

Potter, D.; Jayne, D.; Britt, S. (2020), "Financial anxiety among college students: The role of generational status", *Journal of Financial Counseling And Planning*, 31(2), 284-295.

Roll, S. P.; Taylor, S. H.; Grinstein-Weiss, M. (2016), "Financial anxiety in low-and moderate-income households: Findings from the household financial survey", *Center for Social Development (CSD) Research Brief*, 16-42.

Ryu, S.; Fan, L. (2023), "The relationship between financial worries and psychological distress among US adults", *Journal of Family and Economic Issues*, 44(1), 16-33.

Shapiro, G. K.; Burchell, B. J. (2012), "Measuring financial anxiety", *Journal of Neuroscience, Psychology, and Economics*, 5(2), 92-103.

Shim, S.; Serido, J.; Tang, C. (2012), "The ant and the grasshopper revisited: The present psychological benefits of saving and future oriented financial behaviors", *Journal of Economic Psychology*, 33(1), 155-165.

Strömbäck, C.; Lind, T.; Skagerlund, K.; Västfjäll, D.; Tinghög, G. (2017), "Does self-control predict financial behavior and financial well-being?", *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 14, 30-38.

Strömbäck, C.; Skagerlund, K., Västfjäll, D.; Tinghög, G. (2020), "Subjective self-control but not objective measures of executive functions predicts financial behavior and well-being", *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 27, 100339.

Taft, M. K.; Hosein, Z. Z.; Mehrizi, S. M. T.; Roshan, A. (2013), "The Relation between financial literacy, financial well being and financial concerns", *International journal of business and management*, 8(11), 63-75.

Trkulja, I.; Tadic, L. (2021). "Financial anxiety and saving intentions during the Covid-19 crisis: A comparison between Sweden and Serbia", *Master Thesis*.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, (2021), *Finansal Hesaplar Raporu, Veri Yönetişimi ve İstatistik Genel Müdürlüğü*, 2021-IV.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, (2022), *Enflasyon Raporu 2022-I*.

Türkiye İstatistik Kurumu, (2022), *Kurumsal Sektör Hesaplamaları*, 2021. Yayımlı Tarihi: 13.10.2022, Sayı: 45684.

Vieira, K. M.; Potrich, A. C. G.; Bressan, A. A.; Klein, L. L. (2021), "Loss of financial well-being in the COVID-19 pandemic: Does job stability make a difference?", *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 31, 100554.

Vosylis, R.; Erentaitė, R. (2019), "Linking family financial socialization with its proximal and distal outcomes: Which socialization dimensions matter most for emerging adults' financial identity, financial behaviors, and financial anxiety?", *Emerging Adulthood*, 8(6), 464-475.

Wijekoon, R.; Sabri, M. F.; Ahmad, N.; Abd, H. (2022). "Mediating role of financial behavior between financial factors and economic well-being: Through the lens of the extended family resource management model", *Intrnational Journal of Academic Research in Business and Social Science*, 12(10), 31-48.

Wu, T. (2021), "Quantifying coastal flood vulnerability for climate adaptation policy using principal component analysis" *Ecological Indicators*, 129, 108006.

Xiao, J. J.; Chen, C.; Chen, F. (2014), "Consumer financial capability and financial satisfaction", *Social indicators research*, 118, 415-432.

Extended Summary

The Impacts of Financial Resource Management on Financial Worries

When individuals are financially worried, they may lose not only their financial well-being but also their ability to make sound financial decisions. This situation is remarkable in terms of how income, which plays an important role in eliminating financial worries, is used within the framework of financial behaviors. Because the error-worry relationship is a cycle. In other words, individuals will either make erroneous financial decisions because they are financially worried or they will continue to be financially worried because they make erroneous financial decisions. Therefore, this study investigates four common forms of financial worries stemming from old age, payments, health and education, total financial worries including all of them, and possible causes of Covid-19-induced financial worries for the Turkish sample. This study, which limits and explains the related causes by considering them within the framework of the Family Resource Management Model, provides the empirical basis for financial behavior, financial resilience, social assistance, and socioeconomic factors from the 2021 Global Findex dataset using an ordered logit model.

In the related literature, financial worries are often addressed as one of the components of financial well-being along with financial security, as discussed by Archuleta et al. (2013) with the Financial Worry Scale (FAS) or Strömbäck et al. (2017), but only in ways that detect the presence of general financial worries. In this study, the causal factors that may have an impact on financial worries are measured both with the sub-financial worry options related to old age, education, health, payments, and Covid-19 and in comparison with the total financial worry index constructed by the principal component analysis (PCA) method. Second, this study examines the effects of financial behaviors and socioeconomic factors that may have possible effects on financial worry. At this point, it is seen that there are limited studies in the relevant literature (Roll et al., 2016; Hasler et al., 2021), mostly focusing on more specific concepts such as financial planning (Grable et al., 2015), self-concept (Potter et al., 2020), job security (Basyouni and Keshky, 2021) or the mediating role of financial worries (Jawahar et al., 2022; Hamididin et al., 2023; Karatepe vd., 2023). Although it is useful and necessary to examine all these factors, examining the factors related to financial behavior and decisions that may have an impact on financial worry should be considered a fundamental requirement for managing financial worry. Because the increasing complexity of financial transactions and the increasing cost of errors (Campbell, 2016) indicate that financial worries may not only be the result of certain factors, but also the cause, and that the pattern of error worry may be continuous. This can be conceptualized within the framework of Deacon and Firebaugh's (1988) Family Resource Management Model. The management of family resources is basically the conditioning of resources for goals (Goldsmith, 1996). While resources represent the material and human means derived from production activities within the family and interaction with other systems outside the family, management is a combination of social, physical, psychological, spiritual and cultural characteristics that enable holistic decision-making (Danes et al., 2016). How individuals develop financial behaviors and make financial decisions is explained in four steps: input, efficiency, output, and feedback (Mireku et al. 2023). In more detail, inputs (demand, socioeconomic factors, etc.), as a result of efficiency (decisions, financial behaviors, etc.), create outputs (goals and life satisfaction, etc.), while the same outputs affect inputs again through negative or positive feedbacks (Jorgensen and Savla, 2010). In particular, the flexible and rational nature of feedback, which can be not only positive but also negative, allows financial worries to be explored within this framework. Thus, this study can focus on the possible effects of financial behaviors and socioeconomic factors (productivity and input) on financial worries (output) by adapting the Family Resource Management Model.

According to the findings, the fact that financial worries, which decrease with increasing income level, increase with labor force participation is an issue that should be carefully considered by policymakers. This is because it provides clues that individuals will continue to have financial worries when they remain below a certain income level even if they join the labor force. This situation indicates that in order to control financial worries, both the macroeconomic conditions that constitute the inclusive environment of individuals should be considered as a whole, and wage adjustments in terms of labor demand should be made within this integrity. In particular, it should be emphasized that although they are voluntary, the positive contribution of savings, which constitute the portion of income remaining from consumption, to reduce financial worries can only be sustained in this way. Alternatively, it should be taken into account that the ability of debts arising from the future use of income to remain at levels that do not cause an increase in financial worry levels will also follow the same conditions. On the other hand, the fact that the effects of financial resilience on reducing financial worries depend on savings and salary payments supports policy recommendations in this regard. Another noteworthy finding of this study is that women are more concerned about their financial situation than men. In particular, it seems to be very important that the recommendations for wage adjustments and labor force participation can be spread to the social base in terms of gender in order to reduce the level of financial worry of women and thus of society in general. In addition, although statistically insignificant, education level should be approached both as a representative indicator of income level and as a proxy for financial worries.

As a result, within the framework of the Family Resource Management Model, this study indicates that financial worries can be reduced by financial resilience, especially in terms of savings, especially salary payments and savings, and thus income for the Turkish sample. On the other hand, it shows that debt utilization and labor force participation may increase financial worries and emphasizes that labor force participation should be done within the framework of adequate wage policies in this respect.